

A FÖLD.

SZÜRKÜLT. Ostoros Mihály megmozdult a kuckóban, ahol az este levackolt. Azon csizmástól-ruhástól feküdt ott. Feje fölé nyújtóztatta ólmos karjait, lábával előre rúgott. Föülte. Horogant egyet. Álomittas szemei meredten nézték a csizmája hegyét. Kezével végigszántotta összekócolt haját. Huzakodva állott föl és tántorogva tett néhány lépést. Beleütközött az asztalba. Nehéz mozdulattal vetette föl a fejét. Kitérta a karját és megropogtatta a derekát. Zúgó agyában lassú indulással jöttek elő a gondolatok. Fölnyögött: — Jaj Istenem.

Öntudatlanul ment az ajtó felé. Kinyitotta. Két lépéssel keresztül ment a konyhán. Szemébe ütődött a hajnali világ. Az ég alján — kelet felé — egyetlen ködös-bíbor csík hasított végig. Hajnali harmattól volt borzongós a levegő. Égtől a földig egyetlen szürke fátyol. Komoran szűrődött ég felé az utolsó nyárfa. Ezt már nem volt lelke eladni. Hisz ez alatt csókolta meg először a Rozit. Rozi a felesége volt: szelíd szemű, dolgos parasztasszony — igaz meddő volt, de azért mindig szerette. Most két éve halt meg szegény...

Az egybeépített istálló és fészker vertfalú, nádfödélű épülete düledzön vádaskodott a szürkességben. Elnyult, mint valami halálra sebzett állat. Mert abban sincs már semmi. Lovát, szerszámát régen eladta Ostoros Mihály.

A sövénykerítésen túl pedig ott hevert az őszi föld. A tarló szúrós szálai között fölütötte fejét minden gaz. Úgy kínálkozott ez a tarló. Várta, akarta az ekevas hasítását, hogy kiforduljon termő, fekete belseje. Hogy magot vessenek bele. Búzamagot, kukoricamagot. Szomorúan könyörgött a tarló Ostoros Mihály kemény, földet túró marka felé. Mert a földnek is van lelke...

Szívébe nyilallott, mintha késsel szúrták volna meg. Hát mivel szántson ő? Minden szerszáma elment adósságba. Amint hogy az idejű termés is a bankba ment. Most meg itt ez írás: ha nem tud fizetni, a földjét is elárverezik. Előhúzta lajbija zsebéből az írást. Nézegette, forgatta. Eltette megint. A tornácon ott volt a favágó-tőke, mellette a balta. Még tegnap valami fát gyűjtött a kiserdőben. Most nekiállt azt föl vágni. Kísértetiesen csapkodott le a balta éle. Mintha minden ütés a megkínzott paraszt fejére sujtott volna le. Abban a megkínzott fejben mindig itt motoszkált egy gondolat. Régi volt már az, de csak akkor merte egészen végiggondolni, mikor tegnap megkapta az írást.

Mert keserves volt ez a gondolat. Minden vére a fejébe szaladt tőle. Jobb keze olyan keserűséggel sujtotta meg a baltát, hogy annak éle mélyen belevágódott a tőkébe és a nyele recsegve repedt meg.

— Az istenfáját! — lökte ki a szájába gyült keserűséget.

Furcsa, kellemetlen érzése volt. Akkor vette észre, hogy nincs a fején kalap. Meg hogy a gyomra is üres. Visszabandukolt a házba. Előkereste a kalapot, fejbűbjára nyomta. Még tegnap estéről volt kevés száraz kenyere, egy pár falatka szalonna-bőre. A sógorasszonya hozta át neki, pedig azok is ugyancsak szűkös sorban vannak.

A házban már világosabb volt. Ledobta magát a lócára a kerek asztal mellé. Elővette a bicskáját, párszor odafente a lajbija ujjához; nekikezdett falatozni. Kicsit megnyugodott. Befejezván az evést, megint megtörölte bicskáját és zsebredugta. Ujja hegyével csipegette föl a morzsákat. Azután méginkább hátrtolta a kalapját, két könyökére támaszkodva félig lehúnyt szemmel ült sokáig.

Az ablakon piros derengés kandikált be. A homályból mindjobban előléptek a bútorok. Kemence a kuckóval. Sublat, de azon ugyancsak rendtelenségben voltak a rájarakott csecsebecsék. Szomorú roncs volt az ágy. A szép tollas párnák, melyek azelőtt olyan tornyosra dagasztották, régen eltűntek. Úgy meredtek ki a rideg deszkák, mint a koponya fogai. Az ágy fölött ott csüggött a falon Krisztus. A felfeszített Krisztus.

Erre a képre esett az ülő paraszt tekintete. Valami olyant gondolt, hogy — ime — Krisztus is hiába szenvedett a keresztfán, csak nem váltódott meg a világ. Nehéz mozdulattal emelkedett föl, mintha keserűségének egész malomkönyi súlya a vállán volna. Szemével és kezével végigtapogatott a szobán. Hosszan, nehezen megváltó szeretettel. Hirtelen megállt a Krisztus képe előtt. Csizmájának patkója megdobbant a földes padlón. Így állott kevés ideig. Azután lekapta a kalapját és megszólalt:

— Jaj, Urám-Jézus, csak most adj erőt!

A mindig erősödő fényben még egyszer végignézte a szobát. A konyhában is elszöszmösölt pár percig. Kilépett. Keleten kidugta már aranykoronáját a Nap. Aranyos, bíboros volt körülötte az ég. A ház fala és a kis tócsa az udvaron rózsaszínűn tündökölt. Ostoros Mihály bevágta az ajtót és nehéz nyikorgással fordította rá a kulcsot.

Fáradt léptekkel ment oda a nyárfához. Megsimogatta a törzsét. Az szellőtől borzongatva megingatta szép koronáját. A férfi elé dobott egy sárgult levelet. Ősz volt. Tovább ment. A kerítésajtónál megállott. Visszanézett. Hervadó, halottas volt minden. A kémény nem füstölt, mintha meghalt volna a ház. Meghalt a fészter, a kút, az udvar. Szemébe rántotta kalapját, összehúzta a lajbit. Hideg volt, borzongós hideg.

— No, gyerünk.

Még nem száradt föl a harmat. Ott csillogott a levágott kalászkok csonkjain, a giz-gazok hegyén. Pocsogott a csizma benne. Mihály válla közé vágta a fejét; nézte a földet, hogy majdnem kiszakadt a szeme, hogy majdnem kiszakadt a lelke.

Szép, termőerős föld volt. Szederindás. Megállott. Egy helyen fölszakadt a föld. Kimutatta ázott, dús belsejét. Olyan fiatal volt. A föld mindig fiatal...

A paraszt megbüvölten nézett lefelé. Sunyin körülpillantott, mintha lopásra készülne. Lehajolt. Fölvette a rögöt. Morzsolgatta ujaji között, simogatta, megszagolta. Ó, a földnek szaga is van: erős, egészséges, vidám szaga. Egy morzsányit a szájába vett. Mert a földnek ize is van; olyan mint a tejé és kenyéré, simogató, mégis reszelős jóíze.

Lassan ért ki a dülőútra. Még egyszer visszanezett. Magába itta a növekedő napban éledő tanyát és rögöket. Torka elszorult. Már nem az övé ez a föld, sem a tanya. Oda kell adni adósságba — megszorította zsebében a tanyakulcsot. Kivert, földönfutó kutya lett őbelőle. Beállhat más cselédjének. Nincs egyéb kiút. Jobb így, ha megadja, mintha ellicitálnák. Azután mi történik vele?

Megrándította a vállát és tovább indult, de minden harmadik lépésnél visszanezett, egész addig, míg nem ért a kőútra.

A fény zendült. A nap győzelmes korongja rákacagott a földre. Hosszú sugarakat bocsájtott ki, olyanok voltak, mint roppant orgona sípjai. Hideg fényben ragyogtak a fölszántott földek. Igéret volt minden rög, kitarult erő. Mert földből vétetett az ember, föld táplálja és földbe tér meg a teste.

Ostoros Mihály ment. Gondolat nélkül nézte a lába alatt futó utat. Szájában ott lógott a pipája. Szortyogatva szíppantott bele. De biz, abban nem volt dohány. Csak úgy szárazon szopogatta.

Kerékszörgés riasztotta föl. Az öreg Almási Laci jött utána kocsin. Vigan futott a két sárga. — Az öreg csendesített.

— Aggy Isten.

— 'gy Isten — adta vissza a szót Mihály. Csak úgy morogva a pipa mellől. S jobb keze mutatóujjával megbökte a kalapja szélét.

— A városba mégy?

— Ühüm.

— Én is oda tartok. Úlj fő no. Van még itt hej.

— Nem mék! — mordult Mihály. Az öreg kicsit elcsudálkozott; megpödörintette kajla, deresedő bajuszát.

— Jó van no. Isten álgyon. — Avval se szó, se beszéd — meghúzta a gyeplőt és elkocogott.

Mihály tovább bandukolt. A város messze volt. Jó másfélórát gyalogolt már, mikorra a fák közül kibukkant a kettős torony. A föl-

deken itt is, ott is munkába álltak. Parasztok ballagtak az eke után. Valahol egy legény dalolt nagyon szívből-lélekből:

Csillagtalán, sötét éjjel
megyek hozzád búcsút venni . . .

Egy kis fiú tehenet legeltetett az árok szélén. Egyik tanyában irgalmatlanul sivalkodtak a disznók. Köröskörül tág végtelenség volt a föld. Itt-ott fehér tanyák, fák meg facsoportok nyultak föl. Az ég nagy kékség volt, melyen diadalmasan szállott följebb-följebb a nap.

Mihály elérte a város első házait. Ismét rárohant a keserűség, mint csúf, fekete kutya. Mire a bank elé ért, dühhé mérgesedett benne a fájdalom. Döngő lépéssel ment föl a lépcsőn, a pipáját zsebre dugta. A tanyakulcsot úgy szorongatta, mintha kinyilott bicska volna, melyet ő rögtön beledöf valakibe.

A toronyóra épen félkilencet ütött.

Bent a rács mögött pirosította magát a gépiró kisasszony. A pénztáros úr a füle tövét vakarta a toll másik végével. Mihály feléje tartott. Nagy bámulatára szolgált a pénztáros úrnak, hogy ilyen komoran, föltett kalappal jön ez a paraszt. Mert különben illemtudó ember volt.

— Mi jót hozott Mihály gazda? — mondta mézédés mosollyal. Nagyon büszke volt erre a mosolyára; azt hitte ezzel mindenkit levesz a lábáról.

Mihály megállt előtte fenyegetően, kinyultan, mint a tilalomfa. Zavaros szemeiben veszekedett villámok cikáztak.

— Itt a tanyakúcsom. Csinájjanak vele az urak, amit akarnak, én nem birom az adósságot!

Azzal odavágta a kulcsot. Csakúgy csattant. Sarkon fordult és kicsörtetett. A pénztáros úr szája tátva maradt. Füle mellé dugta a tollat.

— Ez megbolondult az adósságába. — mondta nagy lelki nyugalommal. — Szentelen paraszt! — tette hozzá megbotránkozva azon az indolencián, hogy Ostoros Mihály még csak kalapot se emelt előtte.

Az már kinn volt azóta. Cél nélkül ödöngött az utcákon. Majd meg nekilődült, majdnem szaladt. Csak most érezte igazán mi lett belőle. Mindenki kutyája, földtelen földönfutó. «Nincs föld, nincs föld» — beszélt lekoppanó csizmája. «Nincs földed, nincs földed» — kongotta benne egy nagy, fekete harang. Mintha még az emberek is ezt vigyorogták volna az arcába.

Maga sem tudta hogyan ért a város szélére. A feje zúgott: kis kalapácsok verdesték a halántékát, szívét sűrű vérhullámok ömlesztették el.

— Nincs föld, nincs földem, jaj Uram-Isten, mingyán megzavarodok. Ment össze-vissza az utakon-dülőkön. Kiverte a verejték, nagy

csöppek csorrantak a kalapja alól és végigfolytak nyütt, borostás arcán. A pipáját elvesztette valahol útközben.

Keserű őszi szél cibált bele. Az égen is terhes felhők gyülekeztek. Szinte földig lógott a lábuk. Nagy testükkel rásulyosodtak a világra, mintha föl akarnák falni. Néha nehéz esőcsepp hullott le.

Ostoros Mihály nem tudta merre jár. Csak ment — baktatott az ösztöne után. Egyszerre ott volt a földjén. Súlyos eséssel bukott le, kalapja leröpült. Tíz, kemény parasztkörmét belevágta a rögbe.

— Uram-Isten, nem hagyom a földem!

Pillanatra megmerevedett, mint földből kinőtt szobor. A hangja rekedt segítségkiáltás volt. Azután összeesett. Úgy maradt.

Az eső hosszú-síró csöppekben hullott a földre és a mozdulatlan parasztra.

Kanizsai-Nagy Antal.

CSODABELI ERDÉLYORSZÁG.

(Reményik Sándornak.)

Felhagyott út, Biharerdő,
Csipkebokor nótatermő,
Ezüstszikla, álompatak,
Déliabáb a Körös alatt.

Játszik a szél, cseng a malom,
Ibolyállik a ködhalom,
A ködhalom, a gyöngyhalom,
Túlhat azon mi is vagyon?

Túlhat azon mi is vagyon,
Nem délibáb, nem szélmalom,
Tündérr király birodalma,
Ott terem az aranyalma.

Mesebeli vén pásztorok
Onnan hajtják fel a napot,
Erdők szárnya, hegyek árnya
Garabonciások vára.

Kincskúton ül tüzes sárkány,
Gyémántszobor a kirádlány,
Ha valaki hozzá érne
Meggzólalna, menten élne.

Hószakállas csomák verik
A szeretők csillagait,
Pásztorsíppal, furulyával
Szivárványt szőnek párjával.

Medvék járnak varázstáncot
Csörgetik az aranyláncot
Gyopártövű fenyők alatt
Éj igéz csodamadarat.

Tündérország, meseország,
Csodabeli Erdélyország,
Körös partján, Biharzáélen
Álmodoztam rólad régen.

Számadó Ernő.